

Życie i twórczość Magdaleny Sokołowskiej

Recenzja: Włodzimierz Piątkowski, *From Medicine to Sociology. Health and Illness in Magdalena Sokołowska's Research Conceptions*. Berlin–Bern–Bruxelles–New York 2020, Peter Lang, s. 274, ISBN: 978-3-631-82057-5.

Patryk Patoleta

ORCID: 0000-0002-3394-9218

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*

Tytuł monografii *From Medicine to Sociology* trafnie odnosi się do drogi naukowej Magdaleny Sokołowskiej. Drogi, która rozpoczęła się od Szkoły Pielęgniarskiej Polskiego Czerwonego Krzyża w Warszawie. Przerwana przez wojnę i okupację niemiecką kontynuowała przez Akademię Medyczną w Gdańsku. Pierwsze zetknięcie z nowoczesną medycyną społeczną nastąpiło na Uniwersytecie Columbia w Nowym Jorku. Następnie proces edukacyjny już w dziedzinie socjologii został zwieńczony w Instytucie Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk, gdzie w 1963 roku Magdalena Sokołowska otrzymała tytuł docenta socjologii.

Publikacja Włodzimierza Piątkowskiego, *From Medicine to Sociology. Health and Illness in Magdalena Sokołowska's Research Conceptions* stanowi podsumowanie dorobku naukowego Magdaleny Sokołowskiej. Składająca się z siedmiu rozdziałów, wstępu i podsumowania monografia przeprowadza odbiorcę po najważniejszych osiągnięciach naukowych matki polskiej socjologii medycyny, nadając im kontekst społeczny i historyczny. Pozycja jest bogata w treść, zawiera bardzo obszerną bibliografię w postaci ponad 350 cytowanych publikacji. Ponadto osobista znajomość autora z Magdaleną Sokołowską, a także wyróżniające się zaangażowanie w rozwój socjologii medycyny, legitymuje Włodzimierza Piątkowskiego do podjęcia dyskusji

* patryk.patoleta@poczta.umcs.lublin.pl

z wyjątkowym dorobkiem prof. Magdaleny Sokołowskiej. Przedmiotowa publikacja stanowi wyjątkowe opracowanie z uwagi na kompleksowe ujęcie dorobku Magdaleny Sokołowskiej. Jest również próbą zrekonstruowania źródeł polskiej socjologii medycyny jako nauki, współistniejącej równoległe z jej zachodnimi odpowiednikami.

Rozdział pierwszy ukazuje początki kariery naukowej Magdaleny Sokołowskiej, co pozwala zrozumieć kontekst ówczesnego społeczeństwa. Autor ponadto wyjaśnia źródła zainteresowań autorki oraz początki jej pracy naukowej, przedstawiając zarówno ideologiczny i polityczny kontekst, społeczne uwarunkowania i rozumienie pojęcia zdrowia, funkcjonowania, jak i dysfunkcji państwowych organizacji zdrowia publicznego. Rozdział ten pełni istotną rolę zwłaszcza dla młodego odbiorcy. Przybliży ówczesne realia, co jest niezwykle potrzebne, gdyż dla wielu czytelników – adeptów nauk społecznych oraz nauk o zdrowiu czasy komunizmu, szczególnie w początkowej fazie jego rozwoju – są po prostu nieznanne i wydają się abstrakcyjne w porównaniu z obecną rzeczywistością.

Rozdział drugi jest poświęcony działalności Magdaleny Sokołowskiej jako pioniera na skalę europejską w badaniach nad sytuacją społeczną i zdrowotną kobiet pracujących w ówczesnej Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. W publikacji wskazano na newralgiczne w danym okresie obszary, w szczególności z perspektywy higieny społecznej, oraz jej wpływu na zdrowie. W tym rozdziale zostały zawarte również informacje o dyskryminacji kobiet na rynku pracy oraz procesie walki o równouprawnienie kobiet. Autor dodatkowo wyszczególnia w owym rozdziale fakt ewolucji postrzegania powyższych zjawisk w pracach Magdaleny Sokołowskiej. Włodzimierz Piątkowski w publikacji wyraźnie podkreśla inną ścieżkę obraną przez ówczesną doktor Sokołowską, odbiegającą od emancypacji w rozumieniu zachodnim; ścieżkę formowaną z poszanowaniem tradycyjnych wartości głęboko zakorzenionych w społeczeństwie.

Rozdział trzeci, który stanowi najobszerniejszy rozdział pracy, nakreśla w przejrzysty i konkretny sposób proces kształtowania się naukowej tożsamości nowej gałęzi nauk społecznych – socjologii medycyny. Należy zwrócić uwagę, co zostało przez autora pozycji podniesione, że prof. Magdalena Sokołowska stawiając most pomiędzy naukami medycznymi a społecznymi, rozpoczęła swoją pracę od położenia fundamentów, które stanowiły utworzenie zdefiniowanej aparatury pojęciowej, swoistą transkrypcję założeń zachodnich na realia państw bloku wschodniego. Omawiając rozwój oraz wpływ Magdaleny Sokołowskiej, nie można nie wspomnieć o zaangażowaniu oraz wsparciu innych wybitnych pionierów, klasyków socjologii, takich jak: Adam Podgórecki, Jan Szczepański i Stefan Nowakowski. Rozdział trzeci wieńczy rozważania dotyczące zjawiska tzw. westernizacji oraz jego wpływu na rozwój nauk w państwach radzieckich. Włodzimierz

Piątkowski, trafnie opisując cały rozwój nowej nauki oraz wkładu prof. Magdaleny Sokołowskiej w cały proces, nadaje również w recenzowanej publikacji kontekst polityczny i społeczny, towarzyszący powyższemu zjawisku.

Rozdział czwarty opisuje rolę, jaką badania Magdaleny Sokołowskiej pełniły w tworzeniu się porządku prawnego w kontekście osób niepełnosprawnych. To właśnie prof. Sokołowskiej oraz jej wyjątkowemu zaangażowaniu w badania nad niepełnosprawnością obecnie zawdzięczamy wytworzenie się polskiego modelu podziału na stopnie niepełnosprawności. Kreatywność w doborze metod oraz wnikliwa obserwacja, a także przedsiębiorczość i umiejętność kierowania pracą zespołu, doprowadziła do międzynarodowego sukcesu oraz rozgłosu poczynionych badań.

Stopień zaawansowania badań Magdaleny Sokołowskiej nad tematyką niepełnosprawności wyprzedzał swoje czasy. W zakresie badań znalazły się nie tylko kwestie bezpośrednio dotyczące osób niepełnosprawnych, ale niepełnosprawność w ujęciu holistycznym, do której należy zaliczyć nie tylko zmagania z chorobą, ale i pozycję osób niepełnosprawnych w społeczeństwie, społeczne i architektoniczne bariery komunikacyjne, stereotypy oraz zjawisko stygmatyzacji osób obarczonych niepełnosprawnością.

Rozdział piąty publikacji odnosi się w sposób szczegółowy do wcześniej omawianego w monografii zjawiska „budowania mostów” pomiędzy socjologią medyczną a innymi subdyscyplinami socjologicznymi. Autor wskazuje początkowo na wzajemne relacje oraz powiązania między subdyscyplinami, wskazuje na potrzebę interdyscyplinarnej i wewnątrzsystemowej współpracy oraz na korzyści z niej wynikające. Nawiązując jednak do dorobku naukowego prof. Magdaleny Sokołowskiej, prof. Piątkowski wskazuje na szczególne zainteresowanie socjologią rodziny oraz socjologią miasta w ujęciu socjomedycznym.

Rozdział szósty nawiązuje do innowacyjnego spojrzenia Magdaleny Sokołowskiej na kwestię zawodów medycznych oraz osób w nich partycypujących, ze szczególnym naciskiem na zawód lekarza. Profesor Magdalena Sokołowska w wyjątkowo wysokim stopniu jest legitymowana do oceny zawodów medycznych w roli współczesnego społeczeństwa, gdyż w ciągu swojego życia służyła zarówno jako pielęgniarka (w latach młodości), jak i lekarz. Badania oraz analizy dokonane w publikacji wskazują na liczne dysfunkcje systemu. Doktor hab. Włodzimierz Piątkowski oceniając treść dorobku naukowego prof. Magdaleny Sokołowskiej, nie szczędzi słów krytyki wobec socjalistycznego obrazu służby zdrowia, a zawarty w publikacji komentarz kreuje w umyśle odbiorcy wiarygodny obraz lekarza w czasach socjalizmu.

Rozdział siódmy, będący zwieńczeniem swoistej naukowej opowieści o zainteresowaniach badawczych oraz osiągnięciach Magdaleny Sokołowskiej, nawiązuje do okresu zainteresowania socjotanatologią oraz „medycyną komplementarną

i alternatywną”. Choć ostatni okres działalności naukowej również mógłby zostać określany mianem okresu twórczego, to autor opracowania zdecydował się na określenie owych zainteresowań mianem „pobocznych”, „niezobowiązujących”, „dodatkowych”. Z jednej strony analizując cały dorobek naukowy prof. Magdaleny Sokołowskiej, faktycznie można odnieść wrażenie, że powyższe zainteresowania nie mają w nich dominującego charakteru. Nie można jednak pominąć faktu, że prof. Sokołowska była wybitnym obserwatorem rzeczywistości, zarówno pracując w służbie zdrowia, gdzie poza oczywistą pomocą ludziom chorym obserwowała i wysuwała wnioski opisane w poprzednich rozdziałach, jak i wchodząc na ostatni etap swojego życia, kiedy dogłębniej analizowała zjawisko śmierci, w sposób holistyczny.

Z uwagi na budowę monografii zrozumiałe jest wyjęcie wniosków autora poza tradycyjną koncepcję rozdziałów. Włodzimierz Piątkowski konsekwentnie, względem pozostałej części publikacji, wskazuje na elementy niewyjaśnione w życiorysie prof. Magdaleny Sokołowskiej, takie jak działalność i życie podczas okupacji niemieckiej, czy też okres studiów podejmowanych zarówno w Polsce, jak i za granicą.

Podsumowując, pozycja ta stanowi rzetelne oraz wyczerpujące opracowanie dorobku naukowego prof. Magdaleny Sokołowskiej. Dokładne opisy oraz komentarze pozwalają w całościowym ujęciu rozumieć trudną drogę Magdaleny Sokołowskiej jako pioniera nauki socjologii medycyny. Z uwagi na ponadnarodowy charakter odkryć prof. Sokołowskiej zasadne jest publikowanie monografii w języku angielskim. Niewątpliwie przyczyni się to do popularyzacji dorobku Magdaleny Sokołowskiej na arenie międzynarodowej.

Przedmiotowa publikacja ma wyjątkowe znaczenie dla młodego pokolenia. Włodzimierz Piątkowski, który miał bezpośrednią możliwość doświadczenia nauk Magdaleny Sokołowskiej, monografią *From Medicine to Sociology. Health and Illness in Magdalena Sokołowska's Research Conceptions* zbudował międzypokoleniowy most łączący dzisiejszych studentów medycyny i socjologii z postacią Magdaleny Sokołowskiej. Warto nadmienić, że bezpośrednie zetknięcie się młodego pokolenia z pracami prof. Sokołowskiej może spotkać się z niezrozumieniem, dlatego szczegółowe komentarze oraz wyjaśnienia zawarte w monografii nie tylko przybliżają, ale też umożliwiają pełne zrozumienie i przyswojenie zawartego w publikacjach prof. Sokołowskiej przekazu.